

ธรรมะเสมือนจริง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ทำความเข้าใจธรรม ธรรมะช่วยให้เราพ้นจากทุกข์ได้ ธรรมะที่เรา
แสวงหา มันต้องเป็นธรรมะที่เหนือธรรมชาติ เพราะเราเกิดมาจากธรรมชาติ เราเกิดมาใน
วิภวภูมิจึง เราเกิดมาเห็นใหม่ เพราะเราเกิดมาด้วยบุญกุศลเราถึงได้เกิดมาพบพระพุทธ
ศาสนา คุณในโลกปัจจุบันเรานี้ คนเกิดมาในโลก ๖,๐๐๐ กว่าล้านคน แล้วเขาเจอพุทธ
ศาสนาใหม่

คุณสิ อย่างทางยุโรปเขาอยากบวชมาก เพราะเดี๋ยวนี้ทางวิชาการมันเจริญ เขาก็ได้
ศึกษา เวลาเขาบวช เขาต้องแสวงหา เขาต้องมาบวชทางเอเชียเรา สุดท้ายแล้วถ้าจะปฏิบัติ
ล่ะ ถ้าเขาจะปฏิบัติล่ะ ถ้าไม่มีครูอาจารย์ เขาจะปฏิบัติกับใคร เขาก็ต้องปฏิบัติไปเห็น
ใหม่ เราเกิดในประเทศอันสมควรไง เราเกิดมาแล้วได้พบพระพุทธศาสนา พระพุทธ
ศาสนาเป็นสิ่งที่สูงสุดประเสริฐมาก ประเสริฐเพราะทำให้คนพ้นจากทุกข์ได้ พ้นจากการ
เกิดและการตายได้

เพราะการเกิดและการตายมันเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง ทุกข์เพราะการเกิด ทุกข์
เพราะมีเรา แต่เราจะปฏิเสธการเกิดไม่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ มันเกิดโดยสัจจะความจริง
เพราะในเมื่อยังมีจิตอยู่ มีสสารธาตุรู้ที่อยู่ มีปฏิสนธิจิตที่มันเวียนตายเวียนเกิด มันต้องมี
เป็นธรรมชาติของมัน การปฏิเสธคือการที่เราปฏิเสธสิ่งที่มันอยู่ สิ่งที่มีอยู่นั้น ถึงเราจะ
ปฏิเสธขนาดไหน มันก็เป็นความจริงของมันอย่างนั้น เวลาเกิดขึ้นมาก็เกิดตามเวรตาม
กรรม

ตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่า กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิด
ต่างๆ กัน จะเกิดเป็นโอปปาติกะ เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในน้ำคร่ำ การเกิดเห็นใหม่
มันสุดวิสัยที่เราจะบังคับได้ แต่พอเกิดแล้วมาเป็นเราสิ เราถึงรู้ว่าเป็นเราไง เราถึงรู้ว่า

ความทุกข์ความสุขของเรา เราเกิดมาแล้ว แต่ขณะตายขณะเกิดนั้นใครก็ไม่มีอำนาจเหนือมัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือพญามารนะ พญามาร พญามัจจุราชทำให้เกิดให้ตายเห็นใหม่

แล้วธรรมะเป็นสิ่งที่ตั้งประเสริฐ ถ้ามันไม่ได้ศึกษา มันจะไม่เข้าใจ เราไม่เข้าใจหรืออก ถึงจะฟังธรรมก็ฟังเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา ฟังแต่ธรรม เพราะในสามัญสำนัก การฟังเทศน์เป็นการได้บุญอย่างยิ่ง เราก็ไปนั่งตบหงกงก้นกันฟังเทศน์ ฟังเทศน์เอาบุญไป แต่คุณครูบาอาจารย์ของเราสิ ในการประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ที่หนึ่งนะ การเทศน์ที่หนึ่ง มันก็ทำให้เราได้รับการประพฤติปฏิบัติหนึ่ง การปฏิบัติโดยสายตรงนะ การปฏิบัติฟังโดยปัจจุบัน ออกจากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ออกจากใจผู้รู้มาถึงใจของเรา

ใจของเรามันไม่รู้ ก็ใจเหมือนกัน เราเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจ้าชายสิทธัตถะก็เป็นมนุษย์ แล้วออกแสวงหาออกค้นคว้ามาไง มันถึงว่าเราก็เป็นมนุษย์ เราก็มีสิทธิที่เราจะประพฤติปฏิบัติ แต่มันเชื่อใหม่ละ เราไม่เชื่อนะ เราไม่เชื่อ เราเกิดมาในโลก เราก็แสวงหาความสุขกันเห็นใหม่

ความสุขที่โลกเขามีอยู่ เราก็แสวงหาความสุขแบบโลกๆ เขาไป โลกเขามีให้เราแสวงหา แต่ถามใจตัวเองใหม่ว่ามันสุขจริงหรือเปล่า มันสุขจริงหรือเปล่า มันสุขไม่จริงมันจริงด้วยอามิสไป พอศึกษาธรรมเข้ามา มันถึงจะเข้าใจว่านี่คืออามิส มันต้องเจอด้วยอามิส สิ่งที่เป็นอามิสนี้ เราได้เสพขึ้นมาแล้วเราก็พอใจ เราก็ว่าเป็นความสุข สุขแบบนี้สุขแบบคนเมาเหล้าเห็นใหม่ กินเหล้าเมาแล้วก็บอกว่า พอแล้วจะไม่กินอีก แต่แล้วก็กินอีก

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันเป็นอามิส มันเป็นวัตถุ มันก็เสพวัตถุไป แล้วมันจะมีความสุขได้อย่างไรละ เราก็แสวงหาไปกับเขา เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นใหม่โดยกิเลสโดยสามัญสำนัก ก็จะบอกว่า คนนี้ไม่สู้โลก คนนี้ไม่จริง หนีความจริงความจริงทั้งๆ ที่เราจะไปหาความจริงอันประเสริฐ ความจริงอันประเสริฐนี้ทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ คุณลองจุลทรรศน์สิ เชื่อโรคที่มองไม่เห็นเขาพิสูจน์ได้ทั้งนั้น ทางทฤษฎีนะ ทางวิทยาศาสตร์เห็นใหม่ ดีเอ็นเอนี้สามารถพิสูจน์ได้หมด

แล้วจะหาจิตที่ไหน จิตนี้หาที่ไหน รู้กันที่ไหน มันรู้ไม่ได้ มันรู้ไม่ได้เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ว่าจิตแก่จิต ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำคัญตรงนี้ไง เรานี้

เป็นชาวพุทธนะ เราทำทาน เรารักษาศีล เราภาวนา สิ่งนี้เป็นสามัญสำนึก แล้วเราก็คิดว่ารู้
 ใจ เห็นไหมธรรมะเสมือนจริง ธรรมะเสมือนจริงนะ เหมือนว่ารู้ แต่ไม่รู้อะไรเลย
 เหมือนว่ารู้ นะ เหมือนว่ารู้ ถ้ามันรู้จริงมันไม่เหมือน มันพูดออกมามันจะเป็นความจริง
 แต่ในเวลาพูดออกมา ทำท่าทำทางเหมือนว่ารู้

ในกึ่งกลางพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง ในภาคปฏิบัติเราจะเจริญ
 ศาสนาเจริญนั้นเจริญที่ไหน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่ที่โคนต้น
 โพธิ์ มันเจริญที่ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักรฯ จักรนี้ได้เคลื่อนไปแล้ว เทวดาส่งข่าวขึ้นไปเป็นชั้นๆขึ้นไปว่า
 จักรนี้ได้เคลื่อนไปแล้ว จะไม่มีใครย้อนกลับได้ นั่นมันเป็นอดีตแล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ์ มรรคญาณทำลายอวิชชา
 ลื่นไปจากหัวใจ ธรรมจักรมันเกิดที่นั่น เพราะธรรมจักรมันได้ทำลายอวิชชาในหัวใจ
 ทำลายมารออกไปจากใจหมดสิ้นแล้ว นั่นผลมันอยู่ที่นั่น แล้วเวลาแสดงธรรมจักรฯไปนี้
 จักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว นี่มันเป็นกิริยาแล้ว นี่เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
 เจ้า แล้วเราก็ฟังมาเห็นไหม คูสิปัญจวัคคีย์ฟังอยู่ ๕ องค์ ทำไมพระอัญญาโกณฑัญญะถึง
 รู้เป็นองค์แรก แล้วอีก ๔ องค์นั้นทำไมไม่รู้ขึ้นมาด้วย

เวลาเทศน์เข้าไป จนปัญจวัคคีย์เป็นพระ โสดาบันทั้งหมด แล้วเทศน์ อนัตตลักษณะ
 สูตร ก็เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาทั้งหมด สิ่งนี้คือรู้จริง แต่ถ้ามันไม่จริง มันเหมือนใจ ความ
 เป็นที่มันเหมือน เหมือนเพราะอะไร เพราะว่าด้วยกิเลส ด้วยทิฏฐิมานะ ทุกคนจะคิดว่
 เรานี้เป็นผู้ที่ฉลาด เราเป็นผู้ที่มีอำนาจาสนา เราประพฤติปฏิบัติเพราะเราสนใจใน
 ธรรมะเห็นไหม ความจริงนะกิเลสมันหลอกในหัวใจชั้นหนึ่ง แล้วเราก็ไม่มีครูบาอาจารย์
 ที่เป็นความจริง เราก็ทำเหมือนแสดง

คูสิ การประพฤติปฏิบัตินี้ ความจริงที่มันเกิดขึ้นมา ชีวิตของคนๆ หนึ่งเห็นไหม
 เขียนมาเป็นตำรา เขียนมาเป็นประวัติ แล้วเขาก็ไปสร้างหนังกัน เวลาเขาสร้างหนังขึ้นมา
 เขาทำให้เหมือนเลย เขาศึกษาหมดทุกอย่าง แล้วทำให้เหมือนเลย ทำให้เหมือนนั้นเป็น
 การแสดง แต่ชีวิตจริงต่างหากที่มันเป็นความจริง นี่ก็เหมือนกัน สิ่งในโลกเขาทำกันนั้น
 หนังละครเวลาเขาทำเขาสร้างหนังขึ้นมาเห็นไหม สมจริงสมจังนะ นี่เหมือนจริง

การประพฤติปฏิบัติ เราก็ก็นำไปสร้างกัน สร้างวิธีประพฤติปฏิบัติกัน มันไม่เป็นความจริง แต่เวลาครูบาอาจารย์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพฤติปฏิบัติ คั้นคว้ามมา โลกเขามีอยู่ขนาดไหนก็ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆเห็นใหม่ ทุกรกิริยา ทรมาณขนาดไหน ก็ทำไปกับเขา คิดว่าไง คิดว่าเห็นใหม่ นี่คิดว่าเหมือนรู้ แต่ไม่รู้อะไรเลย

แต่เพราะด้วยอำนาจวาสนา ที่เป็นพระโพธิสัตว์ ขนาดอาพาธคาบสนะ รับประทานเลยว่า เจ้าชายสิทธัตถะมีความรู้เสมอเรา เป็นศาสดาสอนได้ แต่เพราะอำนาจวาสนาของคนที่เราสร้างมา จะสอนอะไร ในเมื่อเข้ามาสนทนาปฏิบัติเลยมันก็สงบตัวลง เวลาออกมาแล้วนี่มันก็ทุกข์เหมือนเดิม ไม่จริง ไม่ยอมรับ ทั้งๆ ที่มีคนประกัน มีคนยอมรับแล้ว แต่ตัวเองไม่ยอมรับ เพราะมันไม่ใช่ความจริง จนกลับมาฉันอาหารของนางสุชาดา ปัญจวัคคีย์จึงทิ้งไปหมดเลย

แล้วคั้นคว้ามกลับมาเพราะว่าสร้างบุญญาธิการมา สร้างมาเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้เองได้โดยชอบ จะตรัสรู้เองไม่มีใครเป็นคนสอน ตรัสรู้เอง ย้อนกลับมาในใจของตัวเอง มันเป็นความจริงทั้งหมดเห็นใหม่ บุญเพณิวาสนาสุคติญาณ ย้อนเข้าไปในอดีต ข้อมูลมันมีอยู่แล้ว จุตูปปาตญาณ ถ้ายังไม่ได้กำจัด มันก็ต้องเป็นไปตามนั้น อาสวัคขญาณต่างหาก อาสวัคขญาณเห็นใหม่ ย้อนกลับมาทำลาย อวิชชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญูณัง ทำลายการเกิดและการตาย ปฏิสนธิจิตอยู่ตรงนี้

แล้วทำลายปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตที่จะไปเกิดอีกมันไม่มี มันไม่มีมันก็สิ้นกิเลสไป นี่เห็นใหม่ ธรรมเหนือโลก ความจริงมันเกิดตรงนี้ แต่กิริยาเห็นใหม่ กิริยาที่แสดงมาในพระไตรปิฎก แล้วเราก็ก็นำไปศึกษากัน ศึกษาด้วยกันครูบาอาจารย์ของเราละ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านก็ศึกษาของท่าน ถ้าไม่มีพระไตรปิฎก ไม่มีตำรา เราจะเอาที่ไหนเป็นแบบอย่าง ขนาดมีแบบอย่างอยู่แล้ว การกระทำเห็นใหม่ ให้มันจริงมันจัง เข้าป่าเข้าเขาไป ไปเผชิญกับสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา

แต่นี้พอเราประพฤติปฏิบัติกัน ก็สร้างกัน สร้างวิธีการกันขึ้นมา เหมือนแสดงหนัง เหมือนเล่นละครกัน เป็นกิริยาจากภายนอก ปฏิบัติเอาแต่เป็นพิธีกรรม เอาแต่ปฏิบัติ

เป็นกิริยา แล้วใจมันเป็นใหม่ นี่ขนาดทำอยู่ข้างนอกนะ แล้วกิริยาการเคลื่อนไหวไป มันเหมือนการแสดง เหมือนจะรู้ เหมือนการปฏิบัติธรรม สบาย มีความว่าง มีความเข้าใจ

มันก็มีความว่างสิ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเหมือนธรรมะโอสถ เราศึกษาเข้าไป เจ็บไข้ได้ป่วย เรากินยาก็หาย เห็นใหม่เรามียา เจ็บไข้ได้ป่วยที่ไม่ใช่โรคร้ายแรง กินยาเข้าไปมันก็บรรเทาเป็นธรรมดา เราไปศึกษาธรรมขึ้นมา มันก็ไปบรรเทาหัวใจเป็นธรรมดา ว่างๆ ว่างๆ นี่มันเป็นฆราวาสธรรม มันเป็นธรรมของคฤหัสถ์ มันเป็นธรรมของผู้ที่เกิดมาในโลกนี้ โลกนี้เขาเกิดมา เขามีหัวใจ คนมีศีลธรรม จริยธรรม คนที่มีจิตใจเป็นสาธารณะ เขาเสียสละได้มากกว่าเราอีก เขาทำได้ดีมากกว่านั้นอีก

สิ่งนี้มันเป็นเรื่อง โลกๆ แล้วเราก็ทำกันแบบสบายๆ นี่เหมือนจะรู้แต่ไม่รู้อะไรเลย ไม่รู้อะไรเพราะอะไร เพราะไม่รู้จักตัวตน ไม่รู้จักเรานะ แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง เรานั่งหลังขดหลังแข็ง เวลานั่งกำหนดคพุทธโธอยู่ในที่ต่างๆ เพราะเวลาเราคลุกคลีอยู่ในหมู่ มันเหมือนการแสดง คลุกคลีกัน กิริยาก็เหมือนกัน ทำเหมือนกัน แล้วผลมันได้เหมือนกันไหม คนเกิดมานะ สูงต่ำดำขาวต่างๆ กัน

คนเกิดมานี้ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน รูปสมบัติเห็นใหม่ ถ้าเราสร้างบุญกุศลมา มนุษย์สมบัติ สิ่งที่เป็นมนุษย์สมบัติเกิดมาแล้วยังไม่เท่ากัน แล้วจิตมันยิ่งกว่านั้นอีกก็ร้อยก็พันเท่า ความรู้สึกรู้สีกของคน มันพลิกแพลงกว่านั้นอีกมากมายมหาศาลนัก พอเราทำแล้วจะให้เหมือนกัน มันเป็นไปได้ มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย มันเป็นการแสดงเหมือนจะรู้ เหมือนจะเป็นธรรม แต่ไม่เป็น นี่ปฏิบัติโดยโลก

ถ้าปฏิบัติโดยธรรม เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเรามีอำนาจวาสนา เราอยากจะออกจากวัฏฏะ ในเมื่ออยากออกจากวัฏฏะ เราต้องเข้าไปเผชิญกับความจริง ความจริงคืออะไร ชีวิตนี้คืออะไร เกิดมาจากไหน เกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่ การเกิดนะ พ่อแม่เราเป็นพระอรหันต์ของลูก เพราะสมบัตินี้ ดีเอ็นเอ กรรมพันธุ์ของพ่อแม่ทั้งหมดเลย แต่อำนาจวาสนาไม่ใช่

ปฏิสนธิจิตที่มากเกิดในไข่ของมารดา สิทธิของเรา หัวใจของเรา ความรู้สึกของเรา มันเป็นเรื่องของเรา มันเป็นเรื่องของเรา แต่เพราะมีสายนบุญสายนกรรม เราถึงเกิดกับ

พ่อแม่ พ่อแม่ที่มีบุญมีคุณมาก การเกิดจากพ่อจากแม่มีคุณมาก อุปัชฌาย์อาจารย์ที่มีบุญมีคุณมาก เป็นคนชี้บอกทางเรา เป็นคนกล่อมเกลี้ยงเกลี้ยงดูเรา มา แต่ในการประพฤติปฏิบัติ จิตมันเกิด มันเกิดอย่างไร สิ่งที่เกิด เราล้างเลสงสัยทั้งนั้น

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติก็อยากจะรู้ อยากเห็นไปหมด อยากรู้ อยากเห็นนี้รู้เห็นโดยกิเลส เห็นโดยสามัญสำนึก เห็น โดยโลก แต่ถ้าเป็นธรรมนะ เห็นโดยธรรม รู้โดยธรรม รู้แจ้งความเป็นจริง รู้ในอริยสัจ ไม่ใช่รู้เรื่องสัญญาอารมณ์ ข้างนอกมันก็เป็นการแสดงปฏิบัติโดยผู้ไม่รู้จริงเห็นใหม่ กิริยาการกระทำไปก็เหมือนการแสดงหนังแสดงละครกัน ทำกันไปอย่างนั้นสบายๆ มันสบายที่ปาก แต่ในหัวใจมันสงสัยใหม่

แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริงนะ ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติมา ท่านต้องทำ ความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจเรายังไม่สงบ เราคิดออกไป มันก็คิดโดยกิเลส คิดโดยโลก ทั่วๆ ที่ตรีกธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าถูกต้องใหม่ ถูกต้อง แต่มันผิดที่เรา ผิดที่ใจของเรานี้มันเป็นโลก สัตตะ เห็นใหม่ จิตนี้ โลกคือโลกทัศน์ โลกคือหัวใจของเรา โลกคือความรู้สึก โลกคือ ปฏิสนธิจิตเห็นใหม่ ที่มันเกิดมันตายในวิภวภู มิ เวียนเกิดเวียนตายในวิภวภู มิ

วิภวภู มิเป็นภพเป็นสถานที่ให้มันเกิด แต่จิตนี้มันหมุนไป มันจับซ่อนมาอยู่ที่หัวใจ นี้ แล้วหัวใจนี้มันเป็นผู้ซ่อน มันมีอวิชชาอยู่ แล้วสิ่งที่คิดออกมานั้นคิดโดยโลก คิดโดย อวิชชา ตรีกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมสาธารณะ แต่ความสุขความทุกข์มันเป็นความเจ็บปวดในหัวใจของเรา

สิ่งที่เป็นในหัวใจของเรา มันซ่อนในใจของมัน มันมีคบอดในใจของมัน มันเป็น อวิชชา ทางปริยัติตีความว่าอวิชชาคือความไม่รู้ อวิชชามันรู้สึกตัวของมันเอง แต่มันไม่ รู้จักตัวมันเอง อวิชชาเห็นใหม่ ชาติรู้ พลังงานนั้นมันมีความรู้ใหม่ มันมีความรู้ในตัวมันเอง แต่มันไม่รู้จักตัวมันเอง เพราะมันโดนอวิชชาครอบงำไว้ มันถึงเสวยอารมณ์ มันถึง ออกมา

ตัวรู้ สิ่งที่ถูกรู้ อารมณ์ความคิดไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ความคิด ตัวเองก็หลง แล้วก็ ออกไปเป็นความคิด ความคิดก็เกิดจากใจ ความคิดเป็นอาการของใจ ใจกับอาการของใจ

อาการของใจก็แสดงให้ใจดู เหมือนจะรู้อีก ความคิดเป็นเรา เห็นใหม่ เรารู้ธรรมะ ตรีกใน
ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วรู้อะไร อมธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่คาปากแล้วพูดออกมา แต่หัวใจไม่รู้อะไรเลย เห็นใหม่

แต่ถ้ามันเป็นสัจจะความจริง เราต้องทำจิตของเราให้สงบ ความคิดทำให้เรา
ฟุ้งซ่าน สิ่งที่ทุกขัณกันอยู่นี้ คนเกิด ทุกขัณก็เกิดจากใจ ทุกขัณโดยสามัญสำนึก ทุกขัณมันเกิดจาก
อะไร ทุกขัณมันเกิดมาจากความคิด เพราะมันจำความทุกขัณนั้น สิ่งใดที่เจ็บปวดแสบ
ร้อน จำได้ก็เป็นความทุกขัณ แล้วมันก็คิดสิ่งนั้นขึ้นมา แล้วใครเป็นคนคิด พลังงานเห็น
ใหม่ ตัวอวิชชา ตัวรู้ แล้วสิ่งที่ถูกรู้ละ

สิ่งที่ถูกรู้คืออะไร คือความคิด พอความคิดมันคิดออกไป พอคิดออกไป นี่ไง มัน
ก็เป็นการแสดง จิตมันแสดงไง อาการของจิตมันแสดงให้ดู เราก็เชื่อ ร้องให้ เสียใจ ดีใจ
ไปกับความคิดของตัว นี่ไง จิตมันแสดงออกไป แล้วเราก็ตามมันไป เป็นธรรมะแล้วหรือ
เป็นธรรมะหรือยัง นี่ธรรมเสมือนจริง เวลาพูดธรรมะนะ พูดปากเปียกปากแฉะเลย
เหมือนจะรู้ แต่ไม่รู้ ไม่รู้เพราะอะไร เพราะมันพูดผิด

ถ้าธรรมะจริง มันจะพูดถูกต้อง ความที่มันจะถูกต้องขึ้นมา ถูกต้องเพราะอะไร
เพราะมันรู้อันจริงเห็นจริง คนที่เคยรู้อันจริงเห็นจริง คนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็น
ความจริงของมัน สิ่งที่เราศึกษามากมายขนาดไหน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้านะ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ การศึกษาก็ศึกษามาเพื่อเป็นแนวทาง แต่เวลาปฏิบัติต้อง
วางไว้

หลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มั่น ท่านเป็นมหา เวลาไปหาหลวงปู่มั่นครั้งแรกเห็น
ใหม่ เวลาศึกษาจบแล้วก็ตั้งเป้าไว้ว่าจะออกประพฤติปฏิบัติ แต่ก็ศึกษามาก นิพพานก็
รู้เข้าใจหมด แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่รู้อะไรเลย เวลาไปหา
หลวงปู่มั่น เพราะท่านประพฤติปฏิบัติมา ท่านสงสารมาก สงสารผู้ประพฤติปฏิบัติ
การศึกษานี้เป็นประโยชน์ใหม่ เป็น! เป็นประโยชน์กับเรา เพื่อเป็นแนวทาง

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ พอมันมีสิ่งนี้อยู่ เวลาปฏิบัติมันก็ชอบเทียบเคียง ท่านถึง
ได้บอกกับหลวงตาว่า มหาสิ่งที่เรียนมานี้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เชิดชูไว้บนหัว แล้วต้องเก็บทะนุถนอมไว้ก่อน ให้เก็บความรู้สิ่งที่ศึกษามาโดยข้อมูลเห็น

ใหม่ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เก็บใส่ลิ้นชักไว้ แล้วถ่มถุยเจไว้ด้วย
อย่าให้มันออกมา ถ้าออกมา มันจะเตะ มันจะถีบกัน จะเตะจะถีบหมายถึงว่า ความคิด
ของเรามันไม่ใช่ใหม่ อวิชาความที่เราไม่เข้าใจ แล้วพอศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็เป็นการตีความ

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติไปนั้น มันจะเป็นข้อเท็จจริง ถ้ามันพุ่งชนมันก็มีความ
ทุกข์ ถ้ามันสงบขึ้นมามันก็ป็นสมาธิ ถ้ามีสมาธิมีฐานขึ้นมา เวลามันออกวิปัสสนา มันจะ
เป็นอีกกรณีหนึ่ง ศีล สมาธิ ปัญญา โลกุตตรปัญญา ไม่ใช่โลกียปัญญา โลกียปัญญาคือ
ปัญญาเกิดจากอวิชา เกิดจากภพ เกิดจากความคิดของเรา สิ่งที่เกิดขึ้นมา มันก็แสดงให้ดู
ไง ธรรมะจะเป็นอย่างนั้น สัจจะความจริงจะเป็นอย่างนั้น แต่ข้อเท็จจริง ใจมันยังไม่เป็น
เพราะใจมันยังไม่สงบเข้ามา มันเตะ มันถีบกันอย่างนี้ไง

ครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมา จะต้องรู้สัจจะความจริงข้อเท็จจริงในหัวใจ ถ้า
รู้สัจจะข้อเท็จจริงในหัวใจ เราเป็นครูบาอาจารย์เขาใช่ใหม่ แล้วเขามาฝากเนื้อฝากตัวเป็น
ลูกศิษย์ เป็นอาจารย์เป็นลูกศิษย์กันไปเพื่ออะไร ก็เพื่อจะแนะนำสั่งสอน จากใจดวงหนึ่ง
สู่ใจดวงหนึ่ง ใจของลูกศิษย์ที่ปฏิบัติ มันยังไม่รู้จริงเห็นจริง มันก็ต้องคาดหมายไปเป็น
ธรรมดา

ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้วมันเห็น สิ่งที่เห็นเป็นนิมิต เห็นจริงใหม่ เห็นจริง แต่
ความเห็นนั้นไม่จริง ไม่จริงเพราะสัจจะ สัจจะเป็นผู้ข้อง ใจมันยังไม่จริง แล้วมัน
แสดงออกให้เราดูเป็นธรรมะ เวลาธรรมเกิดในผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พอจิตมันสงบเข้า
มาแล้วธรรมเกิด หมายถึงปัญญามันเกิด เวลาจิตมันสงบเข้ามา ถ้าเป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนา
มันจะผุดขึ้นมาเลย ผุดขึ้นมาเป็นบาปเลย หรือผุดขึ้นมาเป็นสังกรรม เป็นข้อๆ เลย นี่ไงถ้า
ไม่มีครูบาอาจารย์ก็จะเข้าใจว่าธรรมเกิด คำว่าธรรมเกิด คือ สังกรรมมันเกิด

ในเมื่อจิตสงบ จิตนี้มันป็นสังกรรมอันหนึ่ง จิตนี้มันเคยสร้างบุญกุศลมา สร้าง
บาปอกุศลมา ความเศร้าหมอง ความฟ่องใสในใจมันมีอยู่ พอมันมีอยู่ จิตมันสงบเข้าไป
ถึงข้อมูลนี้มันก็แสดงออก พอมันแสดงออก เรามีอวิชาใช่ใหม่ สิ่งที่เป็นข้อมูลกับตัว
พลังงาน พลังงานคือตัวจิตใช่ใหม่ พอมันแสดงออกขึ้นมา ตัวพลังงานคือตัวจิต สิ่งที่

แสดงออกนั่นคือสิ่งที่ถูกรู้ เป็นข้อมูล เราไปเห็นเข้าเราก็ตื่นเต้น เพราะอะไร เพราะตัวจิตมันไม่รู้จักตัวมันเอง

พอธรรมมันเกิด มันก็ตื่นเต็นไปกับธรรมนั้น ธรรมะแสดงอย่างไร มันก็ตีใจเสียวกับธรรมะ พอเกิดขึ้นมา ก็อยากรู้ อยากเห็น อยากเป็นอีก นี่ใจกิเลสเกิดตรงนี้ใจ สัจธรรมมันเกิด แต่สัจธรรมมันเกิดเพราะจิตเราเป็นอวิชชา จิตเราไม่รู้ มันถึงได้หลงไปเห็นใหม่ พอธรรมเกิดขึ้นมา สัจธรรมมันเกิด แต่ไม่ใช่อริยสัจ ไม่ใช่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นิโรธะ มันเกิดแล้วมันดับไป แล้วตัวจิตมันรู้อะไร ไม่รู้อะไรเลย รู้สิ่งที่รู้เห็นใจ แต่ตัวมันเองมันไม่รู้อะไร ในเมื่อตัวมันเองไม่รู้อะไร นี่ใจ เหมือนว่ารู้ณะ ธรรมะเกิด

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ปัญญาชอบ งานชอบ เพียรชอบ เข้าใจหมดเลย เทศนาว่าการได้เลย แต่! แต่มันเป็นสภาวะธรรม ไม่ใช่อริยสัจ นี่ใจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคญาณเท่านั้นถึงจะชำระกิเลสได้ เมื่อมรรคญาณเท่านั้นที่ชำระกิเลสได้ เราถึงต้องทำให้จิตเราสงบเข้ามาให้ได้ก่อน ถึงมันจะรู้ออกไป มันตื่นเต็นไปกับเขา พอรู้ว่ามันไหว มันก็เป็นอดีตอนาคต มันอยากได้ออยากดีไปกับเขา มันก็สะสมสิ่งที่เป็นพินเป็นไฟมาเผาใจตัวเอง เผาใจเราณะ

ทั้งๆ ที่สิ่งนี้ควรจะเป็นคติเตือนใจ เพราะได้รู้ รู้เพราะอะไร เกิดเพราะอะไร เกิดเพราะจิตมันสงบเข้ามา จิตมันมีฐานของมัน มันมีข้อมูลของมัน อานาจาสนาของคนไม่เหมือนกัน ทรัพย์ภายใน ทรัพย์จากความรู้สึกในหัวใจ เห็นใหม่ นี่ใจ เวลาเราเสียดละกันทำบุญกุศลขึ้นมา ใครว่าเสียดละแล้ว แล้วเราจะไม่ได้สิ่งใด สิ่งที่เราเสียดละออกไปเป็นวัตถุ แต่หัวใจเราได้ อานาจาสนา ได้บุญญาธิการ สิ่งนี้มันสะสมมาเห็นใหม่

สิ่งที่สะสมมานั้น ถ้ามันแสดงออกมา จิตของคนมันไม่เหมือนกัน มีคุณค่าไม่เท่ากัน การกระทำถึงแตกต่างกัน การประพฤติปฏิบัติ มันถึงต้องให้เป็นตามความเป็นจริงของแต่ละดวงจิตนั้น ถ้าแต่ละดวงจิตนะ ใครชอบอะไรละ ธรรมเนียม ๔๐ ห้อง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่เป็นได้ทั้งสมณะ คือธรรมเนียม คือความสงบ เป็นได้ทั้งวิปัสสนา เพราะโดยสัจจะความจริง จิตมันก็ติดข้อง ติดข้องที่ไหน ติดข้องที่ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ของเราก่อน

ถ้าไม่มีเรา เราจะรักใคร ถ้าไม่มีเรา เราจะหวงแหนใคร เพราะมันติดในตัวเราก่อน ไข่ใหม่ ถ้าเราทำสมณะขึ้นมา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เรากำหนดเป็นคำบริกรรมก็ได้ ใช้ปัญญาใคร่ครวญก็ได้ จะใคร่ครวญขนาดไหนก็แล้วแต่ ผลของมันคือสมณะ ผลของมันคือทำสัตตะผู้ซ่องไม่ให้มันซ่อง รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร นี่ไง จิตที่มันเป็นอวิชชาที่มันไม่เข้าใจ รูป รส กลิ่น เสียง ว่าเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มันถึงบูชาอวิชชาไง

มันบูชาหัวใจ บ่วงของมารมันก็ล่อว่าเป็นพวงดอกไม้ มันก็ให้คิดให้พอใจไปหมด เสียงสรรเสริญ เสียงเขาติชม ชอบ อยากรู้ อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างเลย แต่ตัวมันเองไม่รู้จักตัวมันเองเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นหัวใจมันไม่รู้จักตัวของมันเองเลย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เราเปลี่ยนจากอารมณ์ความรู้สึกอันหนึ่งให้มันไปอยู่ในสังขาร เห็นใหม่ คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตายเป็นยมทูตให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทิ้งชีวิตจากราชวังออกประพฤติปฏิบัติเลย คนที่มีอำนาจวาสนาเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันสะเทือนหัวใจนะ

เราเกิด เราแก่ เราเจ็บ เราตายซะเอง เราก็เห็นกันอยู่ตลอดเป็นเรื่องธรรมดา นี่ไง มันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นความจริง มันเป็นความจริงโดยสมบูรณ์ แต่มันมีความจริงที่เหนือกว่านี้อีก มันมีความจริงที่ว่าเราจะพ้นออกจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย ในเมื่อมีมืดมันก็มีสว่าง มีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันก็ต้องมีฝั่งตรงข้ามที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

ในเมื่อไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันจะมาจากศูนย์จากสิ่งที่มีมันไม่มีอะไรเลย หรือ มันก็มาจากเรานี่ไง มันมาจากผู้ที่เกิดแล้ว ในเมื่อจิตของเราเกิดขึ้นมาแล้ว เรามีแล้ว เราศึกษาแล้ว เพราะอะไร เพราะจิตดวงนี้มันมาเกิด นี่ไง เวลาพระอรหันต์ที่สิ้นกิเลสแล้ว เห็นใหม่ ชั้น ๕ เป็นภาวะ ธาตุ ๔ ชั้น ๕ เป็นภาวา หเว ปัญจักขันธา

แต่ของเราในปัจจุบันนี้ มันเป็นขันธมาร มันไม่ใช่เป็นภาวะ เพราะอะไร เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศนาว่าการ พระที่สิ้นกิเลสไปแล้วจะบอกว่าพญามารมันได้แต่ซอก ได้แต่กองกระดูก ได้แต่ร่างกายนี้ไง แต่หัวใจของท่านหลุดพ้นออกไปแล้ว หลุดพ้นออกไปจากพญามาร มารตามรอยนั้นไม่ได้ มันถึงเป็นภาวะ ภาวะเพราะอะไร เพราะพระอรหันต์

ที่สิ้นกิเลสแล้ว มันยังมีชีวิตที่เหลืออยู่เห็นไหม สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ กับ อนุปาติเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่สิ้นชีวิตไป

ในเมื่อชีวิตนี้เกิดมา ชีวิตนี้คืออะไร ชีวิตนี้คือสัตว์ผู้ข้อง แล้วมันได้แก้ไขของมัน จนมันสิ้นกิเลสไป ในเมื่อสิ้นกิเลสไป ก็ต้องเข้าใจว่าวิธีสิ้นกิเลสมันสิ้นอย่างไร นี่ไง สิ่งนี้ถึงเป็นภาระ เป็นภาระพาขับถ่ายให้ชีวิตนี้สิ้นไป เห็นไหมพระอรหันต์ไม่อยากจะตายและไม่อยากอยู่ ถ้าอยากตายมันก็เป็นอยากตายไง เป็นพระอรหันต์แล้วจะพิน จะตายไป ไม่ต้องแบกรับธาตุ ๔ และขันธ ๕ ที่มันเป็นภาระหน้าที่ แต่ถ้าทิ้งไปก็เป็นอนุปาติเสสนิพพานคือสิ้นกันไป

การกระทำอย่างนั้นมันก็ไปตัดรอนไขใหม่ ตัดรอนเรื่องกรรม เรื่องที่มันเป็นไปตามความเป็นจริงของมัน ถ้าพูดถึงว่าสิ้นไปแล้ว มันจะสะดวกสบายกว่านี้ไหม แต่ในเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ ชีวิตที่ว่าเกิดและการตายนี้ เกิดมาแล้วมันมีโอกาสได้แก้ไข ถ้ามีโอกาสได้แก้ไขกันที่นี้ มันถึงจะชำระล้างกันที่นี้ ถ้ามันชำระกันที่นี้เห็นไหม สิ่งที่เป็นบ่วงของมารเป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ก็ทำให้เราพุ่งชานออกไป คิดออกไป ยึดออกไป กิ่งออกไป

แล้วย้อนกลับมา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ พุทโธ รัมโม สังโฆ ปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่เป็นวิปัสสนาสายตรงๆ นั้น มันจะตรงมาจากไหนในเมื่อจิตใจมันเป็นสัตว์ จิตใจมันเป็นผู้ข้อง มันจะตรงไปไหนในเมื่อใจมันเป็นอวิชชา ในเมื่อใจมันมีสิ่งที่เป็นกิเลสบวกเข้ามา มันจะเอาวิปัสสนามาจากไหน มันเป็นปัญญาโดยสามัญสำนึกใจ มันเป็นปัญญาของเราเห็นไหม

นี่ถึงว่าเวลาเราตรีกในธรรม ก็เหมือนเราจะเข้าใจ แล้วการตรีกในธรรมนะ ถ้าจิตมันละเอียดเข้ามา มันจะตรีกได้ลึกซึ้งกว่านั้น วันนี้เราตรีกได้ลึกซึ้งอย่างนี้ ธรรมะนี้สุดยอดแล้ว พอวันต่อไปจิตมันละเอียดเข้าไป รู้ดีกว่านี้อีก ทำไมธรรมะมันละเอียดเข้าไปได้ละ อันนี้ทำไมครั้งที่แล้วเราไม่รู้ละ แล้วถ้าจิตมันหายออกมา มันก็ไปเอาแต่สิ่งที่หายๆ

ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ผลของมันเป็นสมณะทั้งหมด ในการประพฤติปฏิบัติทุกวิธีการ ทุกลัทธิตี ผลของมันคือสมณะทั้งหมด ต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา พอจิตมัน

สงบเห็นไหม ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา มันถึงไม่เหมือนไง ถ้ามันยังมีจิต มีผู้รู้ มีสิ่งที่ถูกรู้ อารมณ์ความรู้สึก มันยังยึดกันอยู่ มันเป็นสองใจ มันเป็นจิตกับอารมณ์กระทบกัน มันมีจิต มีอารมณ์ ถึงจะมีความคิดขึ้นมา มันเป็นสองไม่เคยเป็นหนึ่งเลย สิ่งที่ไม่เป็นหนึ่ง มันก็เข้าไปชำระล้างสิ่งที่เป็นอวิชชาไม่ได้

เพราะอวิชชามันอยู่ที่ใจ มันถึงต้องทำความสงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามานั้นคือหนึ่ง จิตเป็นสมาธิ เอกัคคตารมณ์จิตตั้งมั่น พอจิตตั้งมั่น ในเมื่อจิตที่เป็นหนึ่งแล้วจิตแก้จิต ถ้าจิตแก้จิต จิตจะออกวิปัสสนาเพื่อชำระล้างมันอย่างไร จิตมันคิดในอะไร ก็คิดในตัวมันเอง ในตัวมันเองคืออะไร เพราะมันมีความเห็นผิดเข้าใจใหม่ ว่าสรรพสิ่งนี้จะต้องเป็นเรา โดยสามัญสำนึกของกิเลสจะเป็นอย่างนั้น เพราะเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เราเป็นชาวพุทธกัน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว บอกว่าสรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา ทุกสิ่งก็ไม่ใช่เรา ร่างกายก็ไม่ใช่เรา เกิดมาแล้วก็ต้องตาย ก็พูดกันปากเปียกปากแฉะเลยนะ ดูเหมือนว่าเทศน์เก่งมาก แต่หัวใจมันเศร้าหมอง กลัวตาย กลัวทุกข์ อย่าง เวลาคิดถึงความตาย มรณานุสสติ ถ้าคนคิดถึงความตายตลอด ว่าเราจะต้องตายไป เราจะมีสติ เราจะไม่ประมาทกับชีวิต

แต่พอคิดถึงความตายแล้วมันก็ยังเศร้าหมอง มันกลัวเป็นกลัวตาย มันต้องปฏิบัติตลอดเวลา ก็จะคิดเรื่องอื่น อารมณ์อื่นเข้ามาทดแทน เพื่อไม่ให้คิดถึงอารมณ์อย่างนี้ กิเลสมันพลิกไป กิเลสมันไม่ยอมรับ แล้วมันจะเป็นความจริงใหม่ คือเราอยากได้ของปลอมไง เราอยากได้สิ่งที่กิเลสมันพอใจไง สิ่งที่เราทำไปแล้วมันพอใจกิเลส เห็นใหม่

เวลาประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ต้องขออนุญาตกิเลสก่อนแล้วค่อยปฏิบัตินะ เพราะกิเลสมันต่อต้าน จะทำสิ่งใดก็เดี๋ยวจะเป็นอย่างนั้น เดี่ยวจะเป็นอย่างนี้ ก็เราจะชำระกิเลส สิ่งที่เป็นอย่างนั้น ก็จะเอามันนั่นล่ะ เอาตัวมันนั่นล่ะ สิ่งที่เป็นตัวเองขึ้นมา มันจะขัดแย้งไปตลอดเวลา กิเลสเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา แล้วก็ซาอ่อนหมดเลย ทำอะไรไม่ได้เลย แต่ถ้าเรามีความเพียรชอบ เรามีความมูมานะอดุทธาหะ เราจะตั้งใจของเรา สิ่งใดที่มันเกิดขึ้นมา ต้องพิสูจน์กัน

ถ้าความคิดอย่างนี้ เราใช้ปัญญาอย่างนี้ ผลของมันก็คือปล่อยวาง การปล่อยวางนี้ คนเรามันเสพสิ่งใด มันพอใจเต็มที่แล้วมันก็ปล่อยวางเหมือนกัน นี่ในธรรมชาติโลกๆ แล้ว ก็บอกว่าเป็นนิพพานเป็นความว่าง นี่ก็ว่างแล้วไง ว่างโดยที่ไม่มีเหตุไม่มีผล ว่างโดยที่ไม่มี สิ่งใดเป็นคติธรรม เป็นสังขธรรม เป็นสิ่งที่จะได้ชำระล้าง ไม่มีอะไรเลย ไม่มีสิ่ง ใดๆ เลย เหมือนว่าจะรู้

ที่ว่าศาสนาเจริญ เวลาเจริญก็เจริญโดยอาการ โดยความคิด โดยสิ่งภายนอก แต่ ตัวเองว่างเปล่า ตัวเองเป็นโมฆบุรุษ ไม่รู้สิ่งใดๆ เลย เวลาแสดงออกมา ถึงทำสิ่งนั้นให้ เป็นความเสียหาย เพราะอะไร เพราะเราไม่รู้ แต่ยังไปสอนคนอื่น แล้วมันจะรู้จริงได้ อย่างไร แต่ถ้าเรารู้จริง เราต้องเห็นจริง เวลากิเลสขาดมันคั่งแขนขาด คั่งแขนขาดเพราะ อะไร เพราะจิตมันสงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามา ความรู้มันต่างกัน พิจารณากายเห็นใหม่ เวลาเห็นกาย โลกเขามีตาเขาก็เห็นกันทุกคน เห็นนั้น มันเป็นโลก เพราะยังเห็นมันยิ่ง กระตุ่นกิเลสของเรา

แต่ถ้ามันเห็นโดยธรรมคือจิตเห็น เวลาจิตเห็น จิตมันสงบเข้ามา จิตเป็นหนึ่ง จิต เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น ถ้าน้อมไปแล้วจิตเห็นกาย มันจะสะเทือนกิเลสมาก เพราะ สิ่งนี้มันซ่อนไว้ได้พรม มันซ่อนไว้ในหัวใจ สิ่งที่เป็นสังโยชน์มันซ่อนอยู่ในหัวใจ ถึงได้ บอกว่าสิ่งที่พวกมันอยู่นี้ มันผูกกันโดยผิวเผิน พุคโดยอาการ พุคโดยความรู้ที่ศึกษามา แต่ความจริงมันอยู่ที่ใจ พอจิตมันสงบเข้ามาเป็นหนึ่ง มันย้อนไปมันเห็นข้อเท็จจริง มัน สะเทือนหัวใจมาก สะเทือนหัวใจมากเพราะอะไร

เพราะสิ่งนี้เป็นสัจจะ สิ่งนี้เป็นความจริง แต่ความคิดของเรา คิดโดยสัตว์ผู้ข้อง มันคิด มันยึดมั่นถือมั่นโดยความปลอม ปลอมโดยอวิชา ปลอมโดยมารใจ แค่นี้มัน ยังสะเทือนหัวใจมาก สะเทือนหัวใจแล้ว ถ้าจิตไม่มีฐานมันก็จะหลุดไปเห็นใหม่ นี่ ไง กรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน จิตเป็นผู้ออกวิปัสสนา จิตที่ออกเป็นผู้รู้ จิตเป็นผู้ ออกไปค้นคว้า ถ้าจิตเป็นผู้ออกค้นคว้านี้ถึงจะเรียกว่ามีการค้นคว้า มีการกระทำ

เหมือนเศรษฐี มหาเศรษฐี แล้วเสียสละออกไป นั่นถึงจะเป็นความจริง แต่นี่คิด ว่าเราเป็นเศรษฐี เราไม่มีอะไรให้เสียสละเลย แล้วเราก็บอกว่าเราปล่อยแล้ว เราวางแล้ว เห็นใหม่ มันเลยเหมือนจริง เพราะคิดว่าเรามีปัญญาไง เหมือนจริง คำว่าเหมือนจริง แต่

เวลาอธิบายมา อธิบายเหมือนจะถูกนะ เหมือนจะถูกต่อเมื่อกับคนที่มีวิชาด้วยกัน คนที่ไม่รู้ด้วยกัน คนตาบอดจูงคนตาบอด ให้อันตาบอดที่มันให้คนตาบอดจูง มันก็คิดว่าคนจูงนั้นตาดี มันก็ยอมให้จูงไป

แต่ถ้าเป็นคนทีลื้มตา ตาที่มันเปิดแล้วนะ จะไม่ยอมเด็ดขาด เพราะคนตาบอดมันเดินไปมันจะสะเปะสะปะ เวลาเหมือนจริงมันจะเป็นอย่างนั้น เหมือนจริง แต่เพราะตั้งคมมันบอด พอตั้งคมบอดมันถึงเชื่อถือกัน แต่ถ้าตั้งคมมันลื้มตาขึ้นมาจะ เห็นอาการของการกระทำอย่างนั้น มันไม่ใช่ทาง เหมือนแม่ปู่บอกว่า ลูกเดินให้เหมือนแม่นะ ให้ ตรงๆ เหมือนแม่ แต่แม่มันเดินคคเคี้ยวมาก

เห็นไหม ธรรมะเสมือนจริง เพราะคำว่าเสมือนมันเป็นสอง มันเป็นตัวอวิชชา กับธรรมะ แต่ถ้าเป็นธรรมะจริงมันจะฆ่าอวิชชา มันจะฆ่าสิ่งที่อยู่ในหัวใจ การฆ่ากันทางโลก การทำลายกันทุกอย่างในโลกนี้ มันสร้างเวรสร้างกรรม แต่ถ้าการฆ่ากิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุโมทนาคะ อนุโมทนากับเรา เราถึงจะต้องให้มันเป็นตามข้อเท็จจริงขึ้นมา ถึงต้องกำหนดศีล สมาธิ ปัญญา

ถ้ามันเป็นสมาธิขึ้นมาจะ ในเมื่อมีสมาธิ มีฐานที่ตั้งแห่งการงาน ให้ตั้งใจทำ ถ้าเรามีความตั้งใจ มันจะเป็นความจริง คนเราจะล่วงพ้นทุกข์ได้ด้วยความเพียร ถ้ามีความเพียรชอบ ผลที่ตอบสนองมันจะเป็นความจริง ถ้าความจริงมันไม่ชอบ มันเศร้าหมองมันก็ไม่เป็นความจริง เราถึงต้องตั้งสติแล้วใคร่ครวญ ไม่ต้องทุกข์ใจ ไม่ต้องเสียใจ ไม่ต้องเทียบเคียงกับใคร อำนาจวาสนาของคนมันไม่เหมือนกัน อำนาจวาสนาของคนแต่ละคนมันสร้างมาแตกต่างกัน เราถึงไม่ต้องไปเทียบเคียงกับใคร ทุกข์ก็ทุกข์ของเรา สุขก็สุขของเรา แล้วถ้าเขาประพฤติปฏิบัติ ทุกข์ก็ทุกข์ของเขา สุขก็สุขของเขา มันไม่เหมือนกัน

ในการกระทำนั้น พระอรหันต์ล้านองค์ การประพฤติปฏิบัติก็ล้านอย่าง ไม่เหมือนกัน แต่โดยข้อเท็จจริงมันเป็นอริยสังขันธ์เดียวกัน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แต่วิธีการ การกระทำแตกต่างกัน แตกต่างกันไปเพราะจิตนิสัย การกระทำจะต่างกัน เราถึงพยายามทำความเข้าใจของเราเข้ามา ใครจะเดินหน้าถอยหลังมันเป็นเรื่องสมบัติของเขา เราตั้งใจของเราแล้วกำหนดคำบริกรรม ถ้ามันเป็นพุทธจริต ในเมื่อมีปัญหาเยอะ เรา

ก็ใช้ตริกในธรรม ตริกในธรรมก็ตั้งสติไปด้วย ตริกในธรรมขนาดไหน ผลก็คือปล่อยวาง

พอปล่อยวางมันก็คิดอีกโดยธรรมชาติของมัน แล้วมีสติตามไป มันปล่อยวางบ่อยครั้งเข้า พอปล่อยวางบ่อยครั้งเข้า มันจะเห็นโทษ เวลาเราปล่อยวางแล้วมีความสุข แต่เวลามันไม่ปล่อยวางมันมีความสุข แล้วความสุขความทุกข์มันเกิดมาจากไหน มันเกิดจากจิตโง่ เพราะจิตของเราโง่เอง เราก็ตั้งสติขึ้นไป เราเปรียบเทียบนะ เวลาปล่อยมันปล่อยเพราะเหตุใด เวลามันไม่ปล่อย มันไม่ปล่อยเพราะเหตุใด

พอสติมันเข้าไปมันตามไปเห็นอาการที่ปล่อย มันออกมากับความรู้ มันรู้เพราะอะไร ตามเข้าไปเถอะ มันจะเห็น มันจะรู้เลยว่าสิ่งที่มันไม่ปล่อยนั้น ไม่ปล่อยเพราะมันไปคิดใน รูป รส กลิ่น เสียง ถ้ามันไล่เข้าไปแล้ว มันจะเห็นโทษของมัน มันปล่อยบ่อยครั้งเข้า จนมันปล่อย รูป รส กลิ่น เสียงเป็นตัวของมัน จิตตั้งมัน จิตเป็นเอกัคคตารมณ์ แล้วตั้งสติให้ดี สังเกตให้ดี

การสังเกตนะ พอจิตมันตั้งเป็นเอกัคคตารมณ์ มันตั้งไว้ สมาธิเป็นอนิจจัง สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง โดยธรรมชาติของมัน โดยสัญชาตญาณ มันต้องมีความคิดเป็นธรรมดา ขณะที่มีความคิดเป็นธรรมดา โดยสามัญสำนึกของโลกียปัญญา เราจะไม่เห็นของเรา เพราะมันเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเราหมด แต่ถ้ามันตั้งมั่น มันมีสติ เราจะควบคุมได้ มันเป็นกัลยาณบุรุษนะ เวลาออกนี้ เราตั้งสติไว้ มันจะเห็นเลยนะ จิตเห็นอาการของจิต เห็นความคิด ความคิดไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ความคิด ความคิดมันเกิดดับต่างๆ มันเห็นของมัน มันจับต้องได้

เหมือนกับการเห็นกาย การเห็นกายโดยจิต มันสะท้อนถึงกิเลส นี่ก็เหมือนกัน การเห็นจิต เห็นอาการของจิตโดยข้อเท็จจริงของมัน ถ้ามันจับได้ มันจะตื่นตื้นมากนะ แล้วใช้ปัญญา วิปัสสนาเกิดตรงนี้ วิปัสสนาเกิดเมื่อ จิตเห็นกาย จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นเวทนา จิตเห็นจิต พอจิตเห็นจิต มันจับต้องแล้ววิปัสสนาไป นี่ไง จิตเห็นจิต มันเป็นสองไข่มุม สิ่งที่เป็นสองนี้ ความคิดที่มันแสดงให้เราเห็นนี้ ที่มันหลอกเราอยู่ตลอดเวลา มันเคยแสดงให้เราดูไข่มุม มันหลอกอยู่ข้างในไข่มุม

ในเมื่อจิตเราทำความสงบเข้ามานี้ จิตของสัตว์ผู้ข้อง มันไม่ข้องในตัวมันเอง มันรู้จักตัวมันเอง รู้จักสมาธิ รู้จักตัวเรา รู้จักขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็ปล่อยวางมา ปล่อยวางมาเห็นใหม่ พอปล่อยวางมามันก็เสวยอารมณ์อีก มันก็คิดอีก เดียวก็ปล่อยเข้ามา เพราะสติเราไล่เข้าไป ปัญญาอบรมสมาธิ อบรมมันก็ปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางเพราะปัญญา

ถ้าปล่อยวางเพราะปัญญา สติมันทัน ปัญญาทันเห็นใหม่ ปัญญาทันสติทันนี้มันทันอะไร ทันสัตว์ผู้ข้อง ใจสัตว์ ใจพวกคิดข้อง ใจหลง พอมันทันนะ เอ็งไปเสวยอารมณ์ทำไม เอ็งไปคิดทำไม เอ็งทุกข์ทำไม ทุกข์สุขนี้เกิดเพราะเอ็งไม่เข้าใจทั้งหมดเลย แล้วพอสติเข้าไป มันก็เป็นหนึ่งเห็นใหม่ มันจะไม่มีใครมาแสดงให้ดูใจ มันจะไม่มีเหมือนที่เหมือนเทียบเคียงกับธรรมะไง มันจะเป็นความจริงขึ้นมา เพราะมันจะตั้งมันขึ้นมา แล้วเวลามันตั้งมันแล้วเห็นใหม่ พอตั้งมัน มันเห็นอาการของมัน เห็นความคิด

ความคิดประกอบไปด้วยอะไร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อารมณ์ ความรู้สึกของเรา ถ้าคนมีสตินะ คนมีจิตตั้งมั่น เราจับความรู้สึกของเรา อารมณ์ ความรู้สึก มันเป็นรูป แล้วอารมณ์ที่เกิดขึ้นมา เกิดจากข้อมูล เกิดจากสัญญา สัญญา ข้อมูลตั้งแต่พ่อแม่สอนเราตอนเด็กๆ สีเขียว สีแดง เรื่องสี เรื่องต่างๆ ให้แยกแยะ พอแยกแยะ นั่นคือการสื่อสารของโลก แต่เวลามันมีข้อมูลในจิต มันมีกิเลสค้นหาเข้ามาบวก สีที่ชอบ สีที่ไม่ชอบ สิ่งที่ดี สิ่งที่ไม่ดี มันบวกเข้ามา นี่คือนิเวศน์

เวลานิเวศน์มันกระทบ มันจะเทียบเคียง พอเทียบเคียงเห็นใหม่ สังขารปรุง สังขารคือดีหรือไม่ดี เวทนารับรู้ วิญญาณเชื่อม เชื่อมให้อารมณ์ มันเร็วมากนะ แวบๆ อารมณ์ความคิดเกิดต่อเนื่องไปตลอดเวลาเลย แต่พอเวลาจิตมันสงบเข้ามา มันเห็นความต่าง เห็นพลังงานคือตัวจิต กับเห็นสิ่งที่มันสัมผัส สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณ มันก็แยกแยะได้ พอมันแยกแยะ มันเป็นความมหัศจรรย์ ของที่อยู่ซึ่งๆ หน้า เหมือนกับเพชร เราใส่เพชรไว้บนหน้าผาก แล้วเราก็กวาดไปทั่ว แต่ไม่เคยเจอเลย

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดมันอยู่กับเรา หามาตลอดไม่เคยเจอเลย แล้วก็พุทธธรรมนะ ธรรมะเป็นอย่างนั้น อู๊ย ธรรมะเป็นอย่างนั้น “เหมือนจะรู้ แต่ไม่รู้ ไม่รู้อะไรเลย”

แต่ถ้าเราเห็นเรารู้ของเรา เราแยกของเรา แยกเพราะอะไร เพราะมันแยกเข้าไปเพื่อให้เห็นจริง

การพิจารณากายเห็นใหม่ ถ้าจิตมีกำลัง จิตเป็นสัมมาสมาธิ สิ่งที่เห็นเป็นนิมิต รู้สิ่งที่ถูกรู้ ถ้าเป็นนิมิตตามสิ่งที่เห็น โลก สิ่งที่ถูกรู้ เห็นจริงแต่ความเห็นนั้นไม่จริง แต่ถ้ามันเป็นนิมิตที่เป็นความจริง จิตมันจริง สิ่งที่เห็นก็จริง อุคคหนิมิต วิภาคะ เห็นกายแล้วแยกส่วน เห็นเป็นอวัยวะต่างๆ ให้มันวิภาคะให้มันแยกส่วนขยายส่วน

การแยกส่วนขยายส่วนมันคืออะไร มันคือไตรลักษณ์ มันคืออนัตตา แล้วสิ่งที่เป็นไตรลักษณ์มันมีอยู่ใหม่ อารมณฺ์ก็เป็นไตรลักษณ์ ทุกอย่างก็เป็นไตรลักษณ์ ชีวิตเราก็เป็นไตรลักษณ์ โลกนี้เป็นไตรลักษณ์หมดเลย แต่! แต่ไม่มีคนวิเคราะห์หิวใจมัน ไม่มีจิตเป็นผู้ที่ไปสัมผัส ไปวิเคราะห์หิวใจมัน เพราะกิเลสมันอยู่ที่จิต อยู่ที่สัตตะผู้ข้อง สัตตะผู้ข้องไปหิวใจมัน ไปวิเคราะห์มัน วิภาคะ ขยายส่วนแยกส่วน ให้จิตดวงนี้มันได้ศึกษา ให้จิตดวงนี้มันได้เห็นจริงของมัน นี่วิปัสสนาเป็นอย่างนี้ วิปัสสนานี้ต้องให้จิต ให้ความรู้สึกของเราเนี่ยมันออกแยกแยะ ออกค้นคว้า พิจารณาไป ให้มันแปรสภาพ พอแปรสภาพไป มันคืนสู่สภาพเดิม จิตมันก็ปล่อย เพราะ! เพราะมันไม่มีอะไรให้ดู มันไม่มีอะไรให้คิด เพราะมันสลายไปต่อหน้า มันสลาย มันแปรปรวนไปตลอดเลย

แล้วสิ่งที่มีอยู่ต่อหน้า ของเราก็คืออยู่กับมือ แล้วมันหายไปต่อหน้าต่อตา มันสลายไปกับมือ ถ้ามันหายไปนี่คือไม่มีเหตุไม่มีผลนะ แต่สิ่งที่เราก็คืออยู่กับมือ แล้วมันย่อยสลายด้วยสังขธรรม สิ่งที่อยู่จริงเห็นจริงโดยสังขธรรม แล้วมันย่อยสลายไปต่อหน้า มันก็ “เอ้อะ! นี่อะไร? นี่อะไร?” มันสะเทือนหัวใจมาก มันปล่อยหนหนึ่ง ก็ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ด้วยการทำสมาธิ ด้วยการมีหลักตั้งมั่นของมัน แล้วออกวิปัสสนาไป มันจะปล่อยขนาดไหน ก็คืออดทนครบหน เพราะมันยังไม่ถึงที่สุดของมัน

ถ้าถึงที่สุดของมัน ถึงจะสมุจเฉทปหาน กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ถ้าพิจารณากาย จิตก็เป็นผู้พิจารณากาย ที่มันเป็นอะไร เป็นสัจจะความจริง มันเป็นทุกข์ใหม่ ทุกข์มันเป็นอริยสัจใจใหม่ ทุกข์มันเป็นความจริงใจใหม่ สิ่งที่มีมันเกาะมันหลงมันถึงเป็นความทุกข์ใจใหม่ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ บุปปล่อยหมดเลย นี่ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา ผู้ที่เป็นพระโสดาบันจะอธิบายได้หมด จะสอนได้ จะบอกได้ บอก

ด้วยสัจจะความจริง แล้วบอกถูกทุกคำพูด คนรู้จริงพูดจริง พูดออกมาคำไหนก็จริงหมด คนรู้ไม่จริงถึงจะพูดก็คำ ร้อยคำก็ผิดร้อยคำ

ตทั้งคปหานนี้มันก็ปล่อยเหมือนกัน ที่บอกว่าเห็นอาการปล่อย ปล่อยแล้วสรุปอย่างไรละ ปล่อยอย่างไร ปล่อยแล้วได้อะไร สิ่งทีปล่อยนั้นใครปล่อย ไอ้คนปล่อยอยู่ไหน แล้วคนที่ปล่อยมา สมุจเฉทปหาน จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์เห็นใหม่ แยกออกพิจารณาจิตก็เหมือนกัน ชั้น ๕ สิ่งที่เป็นความคิดนี้ มันจับได้ ถ้าเป็นพุทธจริต สิ่งที่เป็นอารมณ์ความรู้สึก มันจะจับได้ เพราะอะไร เพราะอารมณ์มันมีอยู่กับเราตลอดเวลา ความคิดมันมีอยู่กับเราตลอดเวลา เราจะไปไหนเราจะทำอะไรอยู่ ความคิดก็มีอยู่ตลอดเวลา

แม้แต่ครูบาอาจารย์ท่านฉันข้าวอยู่ ปัญญา มันก็หมุนของมันอยู่ มันหมุนเห็นใหม่ สิ่งทีภาวนาเป็นแล้ว พอปัญญาหมุน ไม่ว่าจะทำอะไร เราเดินไปนี้ เราเดินไปโดยสัญชาตญาณนะ แต่ปัญญาในหัวใจนี้เป็นธรรมจักร จักรมันหมุนมันจะพิจารณาของมันไปตลอด ถ้ามันจับจิต จับอาการของจิตได้ จิตจับอาการของจิตได้ มันก็วิปัสสนาไปรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พอจิตมันทันปั้มมันปล่อยหมด

อารมณ์อย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ นี้เวทนา พอมันรู้ทันมันก็ปล่อย แล้วเวทนาจะเกิดได้อย่างไร เวลามันจะคิดใหม่นี้เทียบเคียงข้อมูลแล้ว นี้สัญญา สัญญาทีปล่อย มันปล่อยนะ แต่มันไม่ขาด มันปล่อย ปล่อยเพราะอะไร ปล่อยเพราะปัญญามันไล่ต้อนเข้าไป วิปัสสนามันเกิดใจ จิตมันวิปัสสนา จิต อาการของจิต มันวิปัสสนา มันทำลายกัน พอมันไล่เข้าไป แต่ทีนี้เพราะมันมีสังโยชน์ มันมีมาร มันมีสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในความคิดของเรา

ความคิดเห็นใหม่ คุณติ ชั้นอย่างหยาบ ชั้นอย่างกลาง ชั้นอย่างละเอียด ละชั้นอย่างหยาบได้คือพระโสดาบัน ละชั้นอย่างกลางได้คือพระสกิทาคามี ละชั้นอย่างละเอียดได้คือพระอนาคามี ถึงที่สุดแล้วนี่มันเป็นอวิชา ไม่ใช่ชั้น มันเป็นปัจจยาการ เป็นตัวจิต เป็นภพทีเป็นปัจจยาการขึ้นมา แล้วสายการบังคับบัญชาของมัน เห็นใหม่ จากอวิชาออกมาเป็นชั้นอย่างละเอียด ออกมาเป็นชั้นอย่างกลาง ออกมาเป็น

ชั้นอย่างหยาบ นี่เรายังไล่กันแค่ชั้นหยาบๆ นะ ขนาดชั้นอย่างหยาบ เรายังต้องต่อสู้กันหัวปักหัวปำขนาดนี้เลย

เวลามันเทียบเคียงขึ้นมา พอเวลามันไล่ มันปล่อยขนาดไหน สายการบังคับบัญชาของมาร ของอวิชา มันบังคับบัญชามาถึงสิ่งที่ไปเกิดเป็นความคิด การเกิดการดับหยาบๆนี้แหละ เราเทียบเคียงด้วยปัญญาของเรา ไล่ต้อนเข้าไป มันจะปล่อย เพราะมันเป็นมาร สิ่งที่ยังบังคับบัญชาขึ้นมา คูตี คูพญามาร ลูกสาว คือ นางตัณหานางอรดี ปู่ก็มารพ่อก็มารลูกหลานเหลน ออกมาเป็นชั้นเป็นตอน

เราต่อสู้กับเหลนของมันเท่านั้นเองนะ เราต่อสู้กับกิเลสหยาบๆ เลย แต่ในการกระทำของเรา มันต่อสู้กับเรา ด้วยอำนาจวาสนา เราก็ว่างานนี้ละเอียดนัก งานนี้ต่อสู้ยากนัก แยกเข้าไป แยกเข้าไป เพราะมันยังมีงานข้างหน้าให้เราต่อสู้อีกมหาศาลเลย พอมันแยกเข้าไปมันปล่อย มันปล่อยก็มีความสุขนะ มีความสุขมาก ว่าง ว่าง มีความสุขมาก เพราะการปล่อยโดยสมณะ การปล่อยด้วยปัญญาอบรมสมาธิก็คือเราตามความคิด แล้วความคิดมันหยุดเฉยๆ แต่อันนี้เวลามันปล่อย มันปล่อยเพราะอะไร มันปล่อยเพราะจิตมันมีกำลัง

เราดู สิ่งที่ถูกรู้ มันเป็นเรื่องของนามธรรมทั้งหมด มันเป็นเรื่องของการกระทำในหัวใจทั้งหมด แล้วมันทำโดยเห็นจริงๆ เป็นรูป เป็นวัตถุเลย อารมณ์ความรู้สึกนี้เป็นวัตถุอันหนึ่ง ความคิดอันหนึ่ง ความคิดเกิดดับเกิดดับนี่คือภพชาติเกิดมหาศาลเลย เราคิดว่าการเกิดภพเกิดชาตินี้คือชาติหนึ่ง ความคิดหนึ่งนั่นก็คือภพชาติหนึ่ง แล้วมันก็คิดต่อเนื่องกันไป

ทีนี้พอเราจับได้ เราแยกมัน แยกมัน พอแยกมัน มีเหตุผลอะไรถึงแยกมันได้ มีเหตุมีผลเพราะมันมีหลัก คือจิตมันตั้งมั่น จิตมีกำลังแล้วจับ แล้วมันแยก แยกแล้วเห็นผลของการปล่อย พอปล่อยแล้วเดี๋ยวมันก็คิดอีก พอไปคิดอีกก็จับแยกๆ ถ้ามันแยกขนาดไหนแล้วมันไม่ถึงที่สุด มันไม่ขาด มันปล่อยขนาดไหนมันก็รู้อยู่นะ ถ้าตักทั้งคปทานมันปล่อยด้วยปัญญา แต่ขณะจิตมันยังไม่เปลี่ยนแปลง มันก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในเมื่อถ้าจิตมันไม่มีการเปลี่ยนแปลง มันก็คือปุถุชน

ขณะจิตที่มันเปลี่ยนแปลงคือสมุจเฉตพหวน มันขาด สมุจเฉตพหวนมันขาดขึ้นมา ก็วิปัสสนาแยกเข้าไปอีกนะ ในรูปก็มีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในเวทนามีรูป มีความรู้สึกเหมือนกัน มีเวทนา แยกต่อเข้าไปเป็นชั้นเข้าไป จากหนึ่งแยกเข้าไปอีกให้ละเอียดเข้าไปจนถึงที่สุด ถ้าเราแยกด้วยปัญญานะ ถ้าคนทำงาน ถ้าจิตมันหมุนเป็นธรรมจักร นี่ไง “ภาวนามยปัญญา” ปัญญาเกิดจากโลกุตตรปัญญา มันเกิดมาจากจิต เพราะจิตมันสงบเข้ามา สัตตะผู้ซึ่งที่มันไม่ข้องในตัวมันเอง มันรู้ในตัวมันเอง

จิตเป็นสมาธิ ก็รู้ว่าเป็นสมาธิ ออกใช้ปัญญามันก็รู้ว่าออกใช้ปัญญา เพราะการออกใช้ปัญญา เห็นไหม คนเราเวลานอนหลับพักผ่อนเราก็ออกใช้ปัญญา ลูกขึ้นมาทำงานเราก็ออกใช้ปัญญา เพราะเราเป็นคนลูกขึ้นมาทำงานเสียเอง จิตก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันเป็นโดยโลก มันไม่รู้จักตัวมันเองเลย คนนอนหลับนะ ตื่นขึ้นมายังถามคนนอนข้างว่าๆ เรานอนหลับจริงหรือเปล่า เห็นไหม โลกจะไม่รู้อะไรเลย เพราะมันโดนครอบงำไว้

แต่เวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา จนมันเป็นตัวของมันเอง เรารู้จักตัวของเราเองตลอดเวลา จิตมันมีกำลังของมัน แล้วเวลามันออกวิปัสสนา เราก็ออกใช้ปัญญา เราทำของเราเอง เรารู้ของเราเอง เวลามันปล่อย ปล่อยอย่างไร เราก็ออกใช้ปัญญา เรารู้เองว่ามันปล่อย ถ้าคนประพฤติปฏิบัติด้วยข้อเท็จจริง เว้นไว้แต่ขีปนาวุธปัญญาที่มันจะประพฤติปฏิบัติได้ง่าย ง่ายมันจะรู้ได้เร็ว แต่เรานี้คือสัตตะผู้ซึ่ง คือเวไนยสัตว์ ก็ต้องถูต้องไถ

ในการปฏิบัติ เราต้องตรวจสอบ เราตรวจสอบของเรา เราต้องขยันหมั่นเพียรของเรา แล้วเวลาเราปฏิบัติไป ถ้าเราไม่ตรวจสอบ หรือเราไม่มีสติยับยั้งให้ดี เราประมาท เวลามันเสื่อม คำว่าเสื่อมนะ เวลามันวิปัสสนาไป เราจับความคิดด้วยพลังงาน แล้วมันแยกได้ มันปล่อยจะมีความสุขมาก แล้วจับอีก แยกอีก มันแยกไม่ได้ มันก็ยึดกันอยู่อย่างนั้น เราต้องทิ้ง ทิ้งแล้วกลับมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ คือเอาความสงบอย่างเดียว ให้มีความสงบเข้ามา จนมันมีกำลังขึ้นมาแล้วออกไปจับใหม่มันจะรู้เลย จับใหม่เพราะอะไร เพราะถ้ามันเป็นความจริงนะ มันใช้ปัญญาไปแล้วมันปล่อยวาง อันนี้คือสมาธิดี

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาออกไปกับความคิด แล้วแยกแยะ แต่มันไม่ปล่อย มันไม่ปล่อย แล้วมันยึดกัน มันยึดกันคือว่าเราคิดขนาดไหน คุณสิ เราคิดแล้วมันไม่จบ คิดแล้วไม่จบ พิจารณาแล้วมันไม่จบ มันหมุนอยู่อย่างนั้นแต่มันไม่จบ นี่คือการไม่พอ แต่กว่าจะรู้ได้

นะ เวลาฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ท่านสอน เหมือนจะรู้เหมือนกัน “อ้อ เป็นอย่างนั้นละ” แต่เวลาเราไปทำ ใจเรามันกึ่งๆ “น่าจะเป็นอย่างนั้น หรือจะเป็นอย่างนี้ ควรจะทำอย่างนั้น”

นี่ไง เพราะไม่รู้จริง เห็นไหม เหมือนรู้ ธรรมะเหมือนจริงแต่ไม่จริง แต่ถ้าธรรมะจริง พอสมมุจเฉทปหานมันขาด ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ พิจารณากายมันก็ละชั้น ๕ เหมือนกัน พิจารณาจิตมันก็ละชั้น ๕ เหมือนกัน ในตำราบอกว่พระโศดาบันละชั้น ๕ ขาด ไม่ขาดหรอก แค่ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ เพราะกามราคะมันก็เกิดจากสัญญา สิ่งที่เกิดกามราคะมันเป็นชั้นอันละเอียด มันอยู่ที่วิธีการของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติโดยวิธีการใด มันจะเข้าใจตามสิ่งที่เรามีการกระทำนั้น

เราจะทำสิ่งใด เช่น อาหารที่เราชอบ อาหารที่มันถูกใจ เราจะชอบสิ่งนั้น นี่ก็เหมือนกันถ้าปฏิบัติตรงจริต มันจะทิ่มแทงเข้าไปในหัวใจตลอด แต่ถ้าเราปฏิบัติไม่ตรงจริตเห็นไหม เราฝัน มันก็น่าจะได้เหมือนกัน แต่ยาก! แล้วไม่ได้ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติไปแล้ว มันไม่ติดคัม มันไม่มีความเป็นไป ต้องทิ้ง ทิ้งแล้วออกหา กาย เวทนา จิต ธรรม

ในการพิจารณากาย ถ้าพิจารณาโดยเจโตวิมุตติ เห็นภพกาย แล้วขยายส่วนเป็นวิภาค ถ้าพิจารณาโดยปัญญาวิมุตติ ใช้ปัญญาเทียบเคียง เพราะเราจับใจของเราได้ คุณิ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รูป ความคิดนั้นคิดในเรื่องอะไร คิดในเรื่องของกายใจ เปรียบเทียบกับกาย คิดขึ้นมา เราเกิดมาเรามีร่างกายไหม แล้วสมบัติมันเกิดมาจากใคร ทุกคนในทางโลกเห็นไหม เขาแสวงหาสมบัติพักผ่อนกัน แต่เวลาทางธรรมสมบัติมันมีเพราะมีเรา ถ้าไม่มีมนุษย์ไม่มีเจ้าของ สมบัติมันก็เป็นแค่แร่ธาตุ สมบัติมันไม่มีคุณค่าเหนือกว่าชีวิตของคน

แต่คนไปเห็นสมบัติมีคุณค่ากว่าเรา เราถึงไปตื่นเต้นกับสมบัตินั้น ตื่นเต้นกับสิ่งที่เกิดจากสสารณะของสังคม แต่ไม่เห็นคุณค่าของชีวิต แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเห็นคุณค่าของชีวิต เห็นคุณค่าของการเป็นคน แล้วคนเราที่มีชีวิตอยู่ มันมีอยู่ที่

ไหน มันอยู่ที่จิต มันอยู่ที่ความรู้สึกอันนี้ แล้วถ้ามันย้อนกลับมาที่ความรู้สึกอันนี้ มันค้นคว้าเข้ามา นี่ไง ที่ว่าพิจารณากายโดยไม่เห็นกาย มันเทียบได้ เทียบขึ้นมา มันจะเห็นคุณค่าเห็นความเป็นไป เทียบเคียงเข้ามาเรื่อยๆ เพราะปัญญามันเกิดแล้ว

มันจะไล่เข้ามาๆ จนถึงที่สุดนะ มันจะปล่อยวางบ่อยครั้ง จะบ่อยครั้งขนาดไหนก็แล้วแต่ มันอยู่ที่वासนา บางคนปล่อยแล้วขาดเลย บางคนปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วปล่อยเล่า เพราะสร้างบุญมาไม่เท่ากัน สักโยชน์ใด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาส มันสำคัญที่สักกายทิฏฐิ เพราะความเห็นผิดในกาย ถ้าสักกายทิฏฐิมันขาด ความลังเลสงสัย สิ้นพตปรามาสมันจะเกิดได้อย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน พิจารณากาย ถ้ามันจะเป็นไป มันขาดทันทีเลย ไม่มีความลังเลสงสัยในหัวใจเลย แล้วมันเป็นจริงขึ้นมา ไม่ใช่เหมือนจริงนะ ถ้าเปรียบกับคำว่าเหมือนมันเป็นอาการไม่ใช่ตัวใจ ตัวเป็นคือตัวใจเป็น ไม่ใช่อาการเป็น เพราะพระโศคานันจะเกิดแค่อีก ๗ ชาติ ในวัฏฏะนะ แต่จิตที่มันไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ คุติ พระโพธิสัตว์ก็ยังต้องหมุนไป ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย หมุนไปตามวัฏฏะ ถ้าจิตที่ยังไม่ถึงที่สุด มันจะหมุนไปตลอดเวลา

แต่ถ้าเป็นโศคานันก็อีก ๗ ชาติเท่านั้น ถ้ายังไม่ประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุด เวลาเกิดขึ้นมาเห็นใหม่ มันจะมีอำนาจวาสนา มันเป็นออกมาจากหัวใจเลย จะไม่ทำสิ่งที่ผิดพลาดในหัวใจเลย สิ่งนี้มันสร้างมา แล้วในปัจจุบันนี้เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ให้มันรู้จริงขึ้นมา รู้จริงปั๊บ คนเราประกอบธุรกิจการค้าต่างๆ ถ้ามีกำไรขึ้นมา มีผลตอบแทนขึ้นมามันก็จะแสวงหา มันก็อยากได้ มันก็ต้องมีการกระทำ

เราประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมาตั้งแต่หญ้าปากคอก การกระทำอันนี้มันยากตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นนี้จะยากมาก เพราะเราทำงานยังไม่เป็น แต่พอมันผ่านนะ สมุจเฉทปหานผ่านไปแล้ว เพราะสิ่งที่ผ่านคือการทดสอบ ลองผิดลองถูก ถ้าผิดมันก็จะดึงเราให้เสียเวลา แล้วถ้าเราไม่มีพื้นฐาน อินทรีย์เราไม่แก่กล้า มันจะดึงเราออกนอกกลุ่มนอกรทางเลย แต่ถ้ามีอินทรีย์แก่กล้า มีภาวะที่รองรับ มีวุฒิภาวะของใจ มันจะพื้นได้ จิตเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมในขั้นของสมาธิ เจริญแล้วเสื่อมในขั้นของปัญญา แต่ถึงที่สุดแล้วนะ ถ้ามันขาด ไม่มีเสื่อม เสื่อมอีกไม่ได้ เพราะมันเป็นอนุปปชรรณ

มันคงที่เป็นพระโศดาบัน แล้ววิปัสสนาขึ้นไปเห็นใหม่ เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป ต้องวิปัสสนาขึ้นไปเป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี แล้วการประพฤติปฏิบัติมันก็แตกต่างกัน พระโศดาบันพิจารณาไป ละสักกายทิฏฐิ ละความเห็นผิดในกาย พระสกิทาคามี พิจารณาไปเป็นธาตุ ถ้าพิจารณากายเป็นธาตุ ๔ คั้นสู่สภาพเดิม วิปัสสนาเห็นใหม่ มันสู่สภาพเดิมของมัน มันแยกกายกับจิต

ถ้าพิจารณาจิต ชั้นของมันก็เป็นชั้นอย่างกลาง ชั้นอย่างกลางเพราะอะไร เพราะอุปาทานมันยึดมัน มันก็ต้องวิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนถึงที่สุดโลกนี้ราบกายกับจิตแยก ในมหายานบอกว่า กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส จิตกับโพธิ จิตกับต้นโพธิ มันคนละเรื่องกัน กายกับจิตมันไม่ใช่อันเดียวกัน มันแยกจากกัน โลกนี้ราบหมดเลย ราบเพราะอะไร ราบเพราะมันถอนอุปาทานไป กามราคะปฏิกะอ่อนลง ในเมื่อกามราคะปฏิกะอ่อนลง จิตมันมีกำลังแล้ว คนกำลังทำงานเป็น จิตมันจะเดินหน้าต่อไป

แต่ถ้าพูดถึงคนที่ยังติดข้องอยู่ ที่ติดข้องอยู่เพราะไม่เทียบเคียงว่ามีมรรค ๔ ผล ๔ ในเมื่อมรรค ๔ ผล ๔ สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล จิตมันปล่อยหมด วางหมดนะ จะวางขนาดไหนก็แล้วแต่ มันมีสิ่งที่เป็นกามราคะอยู่ในหัวใจ โอชะในใจ เพราะเวลากามกิเลส มันเกิดที่ใจนะ คนเราต้องมีความพอใจอยากได้ มันถึงแสวงหา มันมีข้อมูลของมัน ในเมื่อมีข้อมูลของมัน มันย้อนกลับมาที่นี้ มันจะวางขนาดไหน มารมันก็รู้ ถ้าเรามีกำลังของเรา เรากำลังถากถางมัน มันก็จะหลบซ่อน

สิ่งที่หลบซ่อนนี้ มันไม่ใช่ว่ามันไม่ฉลาดนะ มันยังไม่ต่อสู้กับเรา มันหลบซ่อนเพื่อให้จิตเราไม่มีกำลัง มันก็ทำให้เราเกิดตายในวัฏฏะเห็นใหม่ แต่ถ้ามีสติ มีการเทียบเคียงขึ้นมา มันจะย้อนกลับ จิตย้อนกลับ สติ มหาสติ ถ้าเป็นสติ สติมันเป็นความสามัญสำนึกที่เราคิดได้ สติจะคิดได้ มหาสติมันละเอียดอ่อนกว่า เพราะสิ่งที่เป็นกามโอชะ มันอยู่ในหัวใจ มันละเอียดอ่อนกว่า มันถึงต้องมีมหาสติเข้าไป ถ้าเข้าไปมันจะค้นคว้า

การประพฤติปฏิบัติมันมีอยู่ ๒ แนวทาง มีการกระทำอยู่ ๒ ลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือการขุดคุ้ยหาจำเลย การขุดคุ้ยหากิเลส เพราะกิเลสมันจะหลบมันจะซ่อน ถ้าเรามีกำลัง กิเลสมันจะไม่ปะทะ มันจะหลบ มันจะซ่อน หลบซ่อนเพื่อให้กำลังเรา

อ่อนลง สมาธิเห็นใหม่ เจริญแล้วเสื่อม ถ้าสมาธิเจริญแล้วเสื่อมมันก็อาศัยอยู่อย่างนั้น อาศัยในหัวใจเราอยู่ มันไม่แสดงตัว มันจะให้เราหลง ให้เราเข้าใจว่า เหมือนกับพระอรหันต์ แต่มันไม่จริงหรือ มันไม่จริง มันเป็นไปได้ เพราะมันยังมีสิ่งที่ฝังอยู่ในหัวใจ

แต่ถ้าเราเทียบเคียง เราค้นคว้าหามัน เราต้องเจอ การขุดคุ้ยหาจำเลย การขุดคุ้ยหากิเลส มันต้องขุดต้องคุ้ย ที่เขาบอกว่าจิตสงบแล้วจะเห็นอวิชชา จิตสงบแล้วจะเห็นกิเลส มันเป็นไปได้ จิตจะสงบขนาดไหน สิ่งที่เป็นกิเลสมันสงบยิ่งกว่านั้น มันใสกว่านั้น เขาบอกว่าน้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา นี่เป็นการเทียบเคียงว่าในน้ำนั้นมันมีปลา เป็นการเทียบเคียงว่าในจิตที่สงบนั้นมันมีกิเลสอยู่ แต่ปลานั้นมันโปร่งแสง มันใสกว่าน้ำนั้นอีก เพียงแต่ว่า จิตสงบแล้วน้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา เราก็คิดเป็นรูปธรรม ถ้าอย่างนั้นเรา ก็รอสิ รอให้ปลา มันวิ่งมาชนเรา ไม่มีทาง!

เราต้องค้นคว้าหามัน ถ้าเราค้นคว้าหามัน เพราะเป็นมหาสติ มหาปัญญา ค้นคว้า มันจะจับต้องได้ ถ้าจับต้องได้นะ จับต้องกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ เพราะใจมันพอใจมันถึงเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ ก็แยกแยะมัน ถ้าพิจารณาโดยกาย มันจะเป็นอสุภะ การที่เราเข้าใจกันว่าการพิจารณากายเป็นอสุภะๆนั้น ไม่ใช่ การพิจารณากายเริ่มต้นคือ เห็นกายเป็นไตรลักษณ์ สักกายทิฏฐิ พิจารณากายเข้าไป มันคืนสู่สภาพเดิม สถานะเดิมของเขา เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟเห็นใหม่ กายกับจิตแยกออกจากกัน พอพิจารณากายเข้าไป นี่ สุภะ อสุภะ เกิดที่นี่ โดยสามัญสำนึกของกิเลส มันชอบสวย ชอบงาม ทุกคนชอบคุณงามความดี ทุกคนชอบความดี คำว่าความดี ดีของกิเลสไง สุภะ เพราะอะไร คำว่าดีของกิเลสมันคงที่ไม่ได้ ความดีมันเปลี่ยนแปลงมันเปลี่ยนสภาพตลอดเวลา ความดีของใครคงที่ เพราะมันเป็นกุปฺปธรรมเห็นใหม่ มันแปรปรวน สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาพธรรมแปรปรวนตลอดเวลา แม้แต่ธรรมะมันก็แปรปรวนไปตลอด ธรรมะอย่างนี้มันเป็นสังขธรรม

แต่ธรรมะของเรา ธรรมะส่วนบุคคล ธรรมะที่มีเจ้าของ ธรรมะที่เป็นลิขสิทธิ์ของเรา เราตัวเองเห็นเอง ตัวเราเองเป็นเอง ถ้าตัวเราเองเป็นเองเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นเองมันเห็นอะไร มันต้องใคร่ครวญของมัน นี่ไง มันถึงเป็นสังขธรรมขึ้นมา ถ้ามันจับต้องได้ ตัวเองที่มันเป็นกามราคะ มันถึงมีความเป็นไปได้ อสุภะพิจารณาไป สุภะ อสุภะ

โดยสามัญสำนึก โดยใจ โดยสัตว์ ตัตตะอันละเอียดในใจมันชอบสุขะ แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัตินะ พอจิตสงบ ถ้าเป็นเจโตวิมุตติเห็นกาย มันเป็นอสุภะ

ถ้ามีกำลังนะ มันเป็นอสุภะเพราะอะไร มันเป็นอสุภะ เพราะจิตมันเป็นมหาสติ มันเป็นมหาปัญญา พอเป็นมหาสติมหาปัญญา มันเป็นอสุภะโดยธรรม เพราะอสุภะคือ จิตเห็น จิตเห็นสิ่งที่ป็นสังขาร เป็นวิปัสสนาญาณ เห็นจริงรู้จริง แล้วถ้าปัญญามันเป็น มัชฌิมา มันลงตัวเห็นใหม่ มันสมคูล หมุนทีหนึ่ง ปัญญาสมคูลทีหนึ่ง มันก็ปล่อยหน หนึ่ง ปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วจนถึงที่สุดมันจะละเอียดเข้ามา มีความชำนาญเข้า มาจนถึงตัวมันเอง แล้วทำลายที่ตัวมันเอง

ถ้าพิจารณาโดยปัญญาวิมุตติ กามราคะ มันเกิดจากใคร ก็เกิดจากตัวมัน เกิดจาก ตัวจิต ถ้าเกิดจากตัวจิตมันเทียบเคียงได้ มันก็เทียบเคียง ตัวมันเองมันเสพในตัวมันเอง แล้วมันจะมีอารมณ์ความรู้สึกออกมา เป็นสายการบังคับบัญชาออกไปเป็นโลก ถ้า ย้อนกลับมาเนี่ยแยกมันบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุดมันก็ไปกรีนกันใจในหัวใจ เหมือนกัน กรีนใจแล้วมันปล่อยหมดนะ พอมันปล่อยหมด ก็ยังเหลือเศษส่วน

เราเห็นภาพใหม่ เราเห็นวัตถุสิ่งใด แล้วเราจำภาพนั้นได้ใหม่ วัตถุกับภาพมันคน ละอัน โดยข้อเท็จจริงจิตที่มันปล่อยกามราคะ เป็นข้อเท็จจริงของมัน แต่มันยังมี เศษส่วนอยู่ ถ้ามีเศษส่วนอยู่ เราก็วิปัสสนาเข้าไป มันจะคลายสิ่งนี้ออก อนาคามี ๕ ชั้นใจ สิ่งทีคลายนี้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตรงนี้เป็นเคล็ดที่สำคัญมาก อนาคามี ๕ ชั้นที่ พิจารณาไปถึงที่สุดแล้วมันจะปล่อยหมด ปล่อยจนเป็นสสาร เป็นความว่างหมดเลย

แล้วในเมื่อตัวสสารเป็นความว่างนั้น ชาติรู้นั้นมันเป็นความว่าง จิตเดิมแท้นั้น ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้มองไปด้วยอุปกิเลส ตัวจิตเดิมแท้นั้นผ่องใส แต่มันมองไปด้วย อุปกิเลส มองไปด้วยความคิด มองไปด้วยวิชา มองไปด้วยค้นหาความทะยาน อยากที่มันปกคลุมอยู่ แล้วเราเพิกถอน เพิกถอนจนมันถึงที่สุดจนถึงตัวมันเองแล้ว เพราะตัวมันเอง มันก็ว่ามันเป็นตัวมันเอง แล้วมันจะจับต้องตัวมันเองได้อย่างไร

นี่ไง มันถึงไม่ใช่ขั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขั้น ๕ เกิด จากจิต ระหว่างจิตกับขั้น ๕ ปัญญามันเกิดขึ้นมา ปัญญาจะละเอียดขนาดไหน มันก็ เป็นขั้น ๕ แต่เวลามันละขั้น ๕ ละหมดแล้ว กามราคะได้ละหมดแล้ว ตัวมันเองปล่อย

หมด แล้วใช้ปัญญาไล่ต้อนเข้าไป มันยังคล้ายเศษส่วน คลายสิ่งที่เป็นข้อมูลที่ฝังใจ ออกมา พอคล้ายสิ่งที่มันฝังใจออกมา จนมันใสหมดเลย

ความส่องใสนี้เป็นอวิชา ถ้าเป็นอวิชาแล้วจะจับมันอย่างไร จะเห็นอวิชาได้อย่างไร เพราะอะไร “โมฆราช เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง” ในเมื่อมันส่องใสไข่มอ มันก็มองสรรพสิ่งเป็นความว่างหมดเลย เพราะตัวมันส่องใส มันว่ามันว่างอยู่แล้ว เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นอวิชาณะ มันเป็นความอาลัยอาวรณ์ เป็นความคิดอันเดียวกัน เป็นหนึ่งเดียว มันไม่มีการกระทบ แล้วมันจะรู้ตัวมันเองได้อย่างไร จนไปเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นนิพพาน ขณะที่มันหลงเห็นใหม่ ครูบาอาจารย์คิดตรงนี้กันเยอะมาก

ถ้าไม่มีหลวงปู่มัน ไม่มีครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านมาก่อน แล้วใครจะแก้ สิ่งที่แก้ให้แก้ตรงนี้ คือให้หัวใจ ให้พลังงานของตัวมันเองรู้จักตัวมันเอง ถ้ารู้จักจะเปรียบเทียบกับอะไร หลวงปู่ขาวท่านเปรียบเทียบใจนี้เหมือนเมล็ดข้าว ถ้าเมล็ดข้าวมันตกลงสู่ดิน มันก็งอกอีก จิตนี้ความส่องใสนี้ ถ้าจับไม่ได้ไม่รู้ไม่เห็นมัน มันก็ไปเกิดบนพรหม ของครูบาอาจารย์แต่ละองค์ท่านก็ไม่เหมือนกัน

ถ้าเหมือนเห็นใหม่ เหมือน เหมือนจะรู้ ธรรมะเสมือนจริง เราไปเปรียบเทียบกับวิทยานิพนธ์ของคนอื่น แล้ววิทยานิพนธ์ของเรามันจะเป็นจริงขึ้นมาได้อย่างไร มันเหมือนจริง เราเปรียบเทียบกับอะไรก็เหมือนจริง มันเป็นสมมุติขึ้นมา มันเป็นการแสดงอันหนึ่ง ที่เขามีกันอยู่ แต่เราเทียบเคียงมาเป็นใจของเรา มันก็แสดงออกมา แล้วมันก็เป็น การสร้างภาพอันหนึ่ง มันก็ยังไม่จริงอยู่วันยังค่ำ

แต่ถ้ามันเป็นจริงของมัน เป็นพลังงานของมัน แล้วจับของมัน พระอรหันต์ ล้านองค์ก็ล้านอย่าง พระอรหันต์ล้านองค์ก็ล้านนิสัยล้านการกระทำ จะพิจารณาอย่างไร ก็ไม่เหมือนกัน จะเหมือนกันไม่ได้ ถ้าเหมือนกันมันไม่เป็นธรรมะส่วนบุคคล มันเป็น ธรรมะสาธารณะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ใจ ในการปฏิบัติมันถึงเป็น ประสพการณ์ของจิต จิตที่มันวิปัสสนาของมัน ก็ต้องเป็นประสพการณ์ของมัน มันทำ ของมันเอง จนถึงที่สุดมันจะเป็นสมบัติของเรา

เราจะรู้เอง จิตส่องใส มันส่องใสเพราะอะไร มันเป็นอะไรถึงส่องใส แล้วจับมันได้อย่างไร การจับของมันเห็นใหม่ ถ้าจับได้ปีบ ถ้าจับได้นี้คืออรหัตตมรรค สิ่งที่เป็น

อรหัตตมรรคนี่นะ สมาธิ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ในตำราบอกว่า พระโศคาบัน มีสมาธิปัญญา ๒๕ เปอร์เซนต์ พระสัททาคามี ๕๐ เปอร์เซนต์ พระอนาคามี ๗๕ เปอร์เซนต์ พระอรหันต์ต้อง ๑๐๐ เปอร์เซนต์ สติ มหาสติ สติปัญญา มหาสติมหาปัญญา แล้วปัญญา อัตโนมัตติ ปัญญาญาณ ญาณซึมซับ ญาณที่ทำลายตัวเอง มันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนเข้าไป ในหัวใจ แล้วมันทำลายตัวมันเอง มันไม่ใช่การกระทบ

การกระทบระหว่างจิตกับอาการของจิต สิ่งที่กระทบกันนี้ มันเป็นเรื่องที่เรา คิดได้ ความคิดกับจิตมันไม่ใช่อันเดียวกัน มันยังกระทบกระทบกัน มันยังรู้สึกกันได้ แต่ตัวมันเอง ตัวของจิตเอง ตัวสิ่งที่ละเอียดส่องใสเอง ที่เป็นพลังงานที่มันสะอาดของมันอยู่แล้ว เพราะมันเป็นสิ่งที่เป็นสมาธิ มันเป็นเรื่องของมัน มันไล่เข้าไป แล้วมันซึมเข้าไปทำลายตัวมันเอง ต้องจับให้ได้ก่อน การจับให้ได้ การหาจำเลย การขุดคุ้ย การจับนี้ จับด้วยอะไร จับอย่างไร แล้วมันคืออะไร

เห็นไหมเช่นของครูบาอาจารย์ ที่เป็นจุดและต่อมของจิต พลังงานเกิดจากจุดเริ่มต้นของจิต แล้วจิตของเรามันคืออะไร การรู้จริงเห็นจริงการจับได้จริง มันถึงจะเป็นปัญญาจริงๆ มันถึงจะเป็นปัญญาญาณที่เข้าไป แล้วมันจะซึมซับเข้ามา แล้วทำลายตัวมันเองเห็นไหม ความจริงที่เกิดขึ้นมา มันถึงเป็นความจริงตลอดสายจากการประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นเข้ามาเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป “ไม่ใช่ความจริงเหมือน”

ถ้าความจริงเหมือน มันง่ายมาก มันศึกษาได้หมด คอมพิวเตอร์มันจำได้หมดนะ พระไตรปิฎกเดียวกันก็เป็นคอมพิวเตอร์ เพียงอยากรู้ปัญหาที่คิดได้เลย แล้วคอมพิวเตอร์มันเป็นอะไร ความจริงเหมือนไง เพราะมันเป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่สมบัติของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว แล้ววางธรรมวินัยไว้ให้เราก้าวเดินเป็นศาสดาของเรา เป็นครูบาอาจารย์ของเรา เป็นตัวอย่างแบบอย่างของเรา

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็นสมบัติของเรา เราประพฤติปฏิบัติด้วยมีตัวอย่าง มีแบบอย่าง ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เป็นศาสดาของเรา เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นประสบการณ์จริงของเรา ประสบการณ์จริงขึ้นมา มันก็

เป็นความจริงของเรา นี่คือความจริงแท้ ความจริงในการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นความจริงแท้จากจิต ประสบการณ์ของจิต จิตที่กระทำกันขึ้นมาจริงๆ มันเป็นความจริง! จริงๆ

แต่ถ้าปฏิบัติเล่นๆ ปฏิบัติเล่นๆ กันเพราะอะไร เพราะเราหวั่น เรากลัวจะทุกข์จะยาก การกระทำที่ทำขึ้นมาเราก็สร้าง สร้างวิธีการขึ้นมา ประพฤติปฏิบัติกันด้วยวิธีการ มันเหมือนเหมือนการแสดง เป็นเรื่องของการแสดง เห็นไหม ละครถ่ายทำแล้วสมจริง แล้วผู้ชมก็ว่าสมจริง เพราะอะไร เพราะแสดงได้ ทำได้ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา มันก็เป็นความจริงของเรา แสดงไม่ได้ ถ้าแสดงบ๊ีบ กิเลสมันซ่อนแล้ว กิเลสมันมีช่องว่าง แล้วกิเลสก็เอาอันนี้มาหลอกเรา

เราต้องประพฤติปฏิบัติกันด้วยความตั้งใจ อยากรู้จริงเห็นจริง แต่ก็ประพฤติปฏิบัติโดยให้กิเลสมันสร้างภาพหลอกตัวเอง ถ้าเราปฏิบัติจริง พระอรหันต์ล้านองค์ก็ล้านอย่าง ล้านองค์ก็ล้านความประพฤติ ล้านวิธีการ ของใครของมัน ทำตามข้อเท็จจริงแล้วปฏิบัติจริงๆ แล้วเราจะรู้จริง เอวัง